

Informacijsko čitanje

Comprehensive reading

LASIĆ–Lazić, Jadranka, Marija László, Damir Boras: *Informacijsko čitanje. Radovi Zavoda za informacijske studije, knjiga 17. Zagreb, Zavod za informacijske studije. 2008.*

ŠPIRANEC, Sonja, Mihaela Banek Zorica. *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Radovi Zavoda za informacijske studije, knjiga 18. Zagreb, Zavod za informacijske studije. 2008.*

Dr. sc. Senada Dizdar, docent

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu Odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo / Faculty of Philosophy University of Sarajevo Department for Comparative Literature and Library Science

Sarajevo, BiH

senadadizdar@gmail.com

Proces stvaranja društva znanja, koji se u svijetu već uveliko odvija, nameće brojne društvene promjene, u čijem je središtu, između ostalog, i prilagodba sistema obrazovanja potrebama bržeg razvoja društva i ekonomije. Dosadašnji modeli permanentnog obrazovanja, zamišljeni na modelu svakodnevnog usvajanja velike količine informacija (homo univerzalis), sa pojavom novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija se napušta i traže se novi modeli koji će omogućiti provedbu novog cilja u obrazovanju, iskazanog devizom: Učenje činjenica slaba je zamjena za učenje ljudi kako da uče.

U traganja za novim modelima obrazovanja, koji trebaju udovoljiti potrebama društva znanja, razvijaju se i unapređuju novi oblici pismenosti, nove strategije i postupci, definiraju se novi ciljevi, donosi se zakonska regulativa, primjenjuju se novi standardi i objavljuju tekstovi koji redefinišu pojam pismenosti i čitanja pred rezultatima „narastajuće planine istraživanja“, kako je W. Bush još 1945. godine, u svom antologijskom članku *As We May Thing*, vizionarski opisao nadolazeću krizu znanstvenih informacija. U toj ogromnoj produkciji tekstova, kao „metaznanost“ koja pomaže u njihovom razumijevanju, pojavljuju se i tekstovi koji obrađuju i definiraju pojmove: cjeloživotno učenje, samostalno učenje, informacijska pismenost, koji predstavljaju osnovu za razumijevanje potreba za novim metodama što ih je potrebno koristiti u obrazovanju.

Produkciji tekstova sa tom tematikom pridružuju se i Radovi Zavoda za informacijske znanosti Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, koji su u 2008. godini izdali dvije knjige, od kojih je prva djelo autora Jadranke Lasić-Lazić, Marije László i Damira Borasa, pod naslovom *Informacijsko čitanje* (knj. 17) i druga, *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*, autorica Sonje Špiranec i Mihaele Banek Zorice (knj. 18).

Kao i u prethodnim publikacijama, objavljenim u nakladničkom nizu Radovi Zavoda za informacijske studije, riječ je o aktualnim temama za koje se uvijek može reći da su „topla mjesta“ u oblasti informacijske znanosti, s tim da su to teme od izuzetnog značaja i za širu zajednicu, koju obuhvataju svi istraživači i studenti što se „kreću u širokom interdisciplinarnom prostoru koji udovoljava teme kao što su cjeloživotno učenje, informacijsko društvo i društvo znanja, informacijski procesi i upravljanje znanjem“, kako su u predgovoru knjige *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta* navele autorice (str. 3). Zajednička crta ove dvije knjige je da su one i svojevrсни priručnici, „namijenjeni svima koji čitaju znanstveno i stručno štivo za obrazovne i poslovne svrhe“, kako u Riječi autora navode autori priručnika *Informacijsko čitanje* (str. 9).

Objavlivanju ovih knjiga prethodio je višegodišnji rad sa studentima, kao i brojni znanstveni radovi, što je, već u fazi pripreme ovih knjiga u velikoj mjeri predstavljalo garanciju da će one, po objavljivanju, predstavljati dobru, korisnu i nezaobilaznu literaturu za promotore i realizatore informacijske pismenosti, ali i za one koji se tek upućuju u promjene obrazovnih metoda u nastavi, u čijim temeljima je čvrsto ugrađen zahtjev da se „studente treba podučiti kako se čita radi učenja“, to jest „radi pripremanja za podučavanje drugih ili rad sa zbirkama građe“, što je istaknuto kao osnovni cilj nastanka knjige *Informacijsko čitanje*, pri čemu treba naglasiti da obje knjige, prije svega, treba shvatiti i tretirati kao temeljne priručnike za oblasti koje obrađuju.

Knjiga *Informacijsko čitanje* sastavljena je od četiri poglavlja, kojima prethode uvodni tekstovi: Predgovor, Riječ autora, Kome služi ovaj priručnik i Kako se služimo ovim priručnikom, a poglavlja se završavaju dodatkom Knjižnični izvori, Litera-

tura i Kazalo. Jedna od bitnih karakteristika ovoga priručnika je da svako poglavlje ima sažetak, čime je povećana njegova informativna vrijednost i preglednost.

Tako je u sažetku prvog poglavlja Čitati radi učenja odmah definiran cilj ovoga dijela priručnika, koji počinje riječima: „Uvodno se poglavlje bavi opismenjavanjem općenito, na način kako tomu pristupa informacijska znanost“, a zatim se objašnjava da se pismenost shvata šire od umijeća čitanja i pisanja, te da je u ovom priručniku obrađeno čitanje koje se u suvremenom pristupu naziva čitanjem s razumijevanjem. Zatim su obrađene teme kao Razvoj vještina čitanja ili Razumjeti pročitano štivo, da bi, kao preporuku za poboljšanje obrazovnog sistema, autori naveli da: „Predmetni nastavnici moraju shvatiti da ne podučavaju samo činjenice, nego i kako se čita i piše za koju struku.“ Zatim, kao logičan nastavak, slijedi sadržaj drugog poglavlja, Znanstveno i stručno štivo, u kome se razmatra kako se koja vrsta štiva čita, i to sa stanovišta bibliotekarstva, jer su upravo bibliotekari oni koji imaju razvijene alate što im pomažu da objavljene tekstove mogu obilježiti kao stručne i znanstvene. U istom poglavlju opisano je i prosudbeno čitanje, koje se ukratko može opisati kao: 1. prepoznavanje jesu li nove zamisli na koje se nailazi čitanjem utemeljene na provjerenima i prihvaćenima činjenicama; 2. razlikovanje činjenica od stajališta; 3. ustanovljavanje načina uvjeravanja; pri čemu je korišten i primjer iz odjeljka Čitanje i razumijevanje znanstvenih članaka u informacijskim znanostima, koji je, zapravo, uvod u treće poglavlje. U tom poglavlju, naslovljenom sa Postupci za čitanje znanstvenog i stručnog štiva, opisani su postupci koji se primjenjuju pri čitanju, a u njemu su dati i vrlo korisni savjeti o tome kako skraćivati tekst, praviti zabilješke i sažetke pročitano.

U zadnjem poglavlju, Primjena postupaka za čitanje znanstvenoga i stručnoga štiva, prikazano je, između ostalog, kako su autori, na kolegiju Osnove klasifikacije, polaznike prve godine Informacijskih znanosti u školskoj godini 2005/2006. upoznavali s postupcima za čitanje s razumijevanjem.

Vrijedan dio knjige je Dodatak, u kojem autori pojašnjavaju pojmove kojima su se služili pri tumačenju, pri čemu je navedena klasifikacija građe, sa svrhom da se uoče karakteristike promatranih „predmeta“, kao što su razlike primarnog i sekundarnog izvora, zatim dio Odnos knjige prema časopisima, a tu su date i druge, veoma korisne informacije za one koji se budu služili ovim priručnikom.

Knjiga autora Jadranke Lasić-Lazić, Marije László i Damira Borasa očigledno je rezultat bogatog iskustva, praktičnog rada i promišljanja o potrebi studenata da što lakše stiču kompetencije koje im mogu pomoći u efikasnijem učenju, kvalitetnijem čitanju sa kognitivnog stajališta, pri čemu su dati mnogobrojni napuci o tome kako lakše pratiti znanstvenu literaturu.

Knjiga Informacijsko čitanje, međutim, svoju punu vrijednost dostiže osobito ako se posmatra u okvirima šireg nastojanja Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu da promovira informacijsku pismenost kao temelj cjeloživotnog učenja, pa je njen prirodan nastavak, zapravo, druga knjiga iz ovoga niza, Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta, autorica Sonje Špiranec i Mihaela Banek Zorice.

Knjiga Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta je i znalački osmišljena i visoko strukturirana tekstualna forma koju sačinjava deset poglavlja, Uvod, Zaključak, Literatura (najrecentniji radovi iz ove oblasti citirani u 49 referenci), te Predmetno kazalo, koje je umnogome povećalo informativnu vrijednost knjige. Posebna njena vrijednost je, međutim, u tome što je iza svakog poglavlja dat rezime, a zbir ovih rezimea zapravo je sažeta slika svega što je relevantno za koncept informacijske pismenosti.

Ova je knjiga, između ostaloga, nastojala odgovoriti i na ključno pitanje koje glasi: Zašto informacijska pismenost, što je tema prvog njenog poglavlja, te kao odgovor zaključuju da je riječ o „transgeneričkom i transdisciplinarnom konceptu“ (str. 14), koji razvija i ono što tehnologije ne mogu, a to su vještine vezane za: pronalaženje, pristup, vrednovanje i djelotvorno korištenje informacija.

U nastavku autorice se bave Evolucijom koncepta, pojmovnim određenjem i relevantnim istraživačkim težištima, zatim Modelima i standardima informacijske pismenosti, pa objašnjavaju vezu između Informacijske pismenosti i pismenosti za 21. stoljeće, govoreći o klasteru informacijskih pismenosti kojega čine bibliotečka, računalna, medijska, digitalna i vizualna pismenost, pri čemu informacijska pismenost postaje, kako autorice zaključuju, „vrstom funkcionalne pismenosti i metakompetencijom koja omogućava usvajanje novih znanja i vještina“ (str. 91).

Sa petim poglavljem, čiji je naslov Uloga knjižnica u informacijskom opismenjavanju, autorice nas uvode u teme koje govore o potrebi da se na novi način promišlja o promjenama unutar knjižničkog sektora, u kojem tradicija obrazovanja korisnika treba da evoluira prema informacijskoj pismenosti. To se prirodno veže za poglavlja koja slijede - Korelacija informacijske pismenosti i obrazovanja, u kojem se objašnjava kako i zašto je informacijska pismenost jedan od ciljeva obrazovanja za 21. stoljeće. U ovom poglavlju autorice zapravo iznose svoj stav o informacijskoj pismenosti koja, po njima, nije samo savladavanje vještina, nego redefiniranje i reklasifikacija kognitivnih sposobnosti, te njihovo sažimanje u klaster

informatijske pismenosti, kao logičan odgovor na poziciju koju imaju informacije u suvremenom društvu. Kroz poglavlje Informatijska pismenost na radnom mjestu ova se pismenost definira kao „ključno oružje u kompetitivnom okruženju“, a u osmom poglavlju, naslovljenom sa Informatijska pismenost i narodne knjižnice, govori se o praktičnoj realizaciji informatijske pismenosti u kontekstu promijenjenog mjesta narodne biblioteke u lokalnoj samoupravi.

Informatijska pismenost i Web 2.0 je deveto poglavlje ove knjige, pri čemu treba naglasiti da je sasvim prirodno da se Web 2.0 kao tema obradi u sklopu informatijske pismenosti, jer je pojava Weba 2.0 unijela velike promjene u koncept informatijske pismenosti, jer su „korisnici informacija sukreatori, a obrazovanje više nije prijenos informacija i znanja, već stvaralački proces koji počiva na kritičkom mišljenju, dok knjižnica više nije spremište informacija već prostor osobnih i suradničkih iskustava i učenja“.

Posljednje, deseto poglavlje, Implementacija i promicanje informatijske pismenosti, jedan je od najznačajnijih dijelova ove knjige kada je u pitanju praktična provedba informatijske pismenosti u vlastitom okruženju, uz korištenje dobre prakse onih koji su u tom domenu načinili već dosta toga.

Kažimo, na kraju, da je korištenje ove dvije knjige potrebno svakome ko se, na bilo koji način, bavi obrazovanjem ili se, pak, i sam obrazuje, ponajprije zbog toga jer će iz njih, u potpunosti, shvatiti značaj devize utemeljene u novu, na početku spomenutu paradigmu o obrazovanju, da je Učenje činjenica slaba zamjena za učenje ljudi kako da uče.

